

บทที่ 1

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้บุคคล มีสิทธิเสมอกันในการรับ การศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี กำหนดให้มีการศึกษาภาคบังคับ จำนวน 9 ปี ที่รัฐจะต้องจัดให้ อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาอบรมของรัฐ ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วม ขององค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการ ถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากสภาพแวดล้อม สังคมแห่งการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเกิด การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่ สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนา สาธารณะและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2544: 1-2)

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคลากรของสังคมให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ จำเป็นต้องจัด การศึกษาให้มีคุณภาพ มีกลไกการพัฒนา และยกระดับมาตรฐานคุณภาพอย่างต่อเนื่องตลอดจนเปิดเผย ผลการดำเนินงาน ต่อสาธารณชนเพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจแก่ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม ว่าการ ดำเนินงานของสถานศึกษาตามพันธกิจที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้นั้นจะให้ผลผลิตทางการศึกษาที่มีคุณภาพ อันพึงประสงค์ตามความคาดหวัง

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ได้กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งจัดระบบ การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และกำหนดให้มีสำนักงาน รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้ง ในทุกห้าปี พร้อมทั้งเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน โดยในระบบการ ประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา นอกจากจะต้องจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถาน ศึกษาแล้ว สถานศึกษายังต้องขอรับการประเมินจากองค์กรภายนอกห้าปีต่อหนึ่งครั้ง ตาม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 เพื่อตรวจสอบและรับรองคุณภาพของสถานศึกษาอีกหนึ่งประการด้วย

การเตรียมตัวเพื่อรองรับการประเมินจากองค์กรภายนอกเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง สอดคล้องกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เมื่อสถานศึกษามีการควบคุมคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบ การปรับปรุงคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพการศึกษา จนเกิดความมั่นใจว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดแล้ว ย่อมแสดงให้เห็นว่าสถานศึกษามีความพร้อมที่จะรับการประเมินภายนอก (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี, 2546: 7-8)

ดังนั้น ในการเตรียมตัวเพื่อรองรับการประเมินจากองค์กรภายนอก เช่น การวางแผนดำเนินงาน การจัดเตรียมข้อมูล สารสนเทศ เอกสารหลักฐานที่จำเป็นต่างๆ ตลอดจนการเตรียมตัวบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีความตระหนัก เข้าใจในบทบาท และหน้าที่ของตนเองจะทำให้สถานศึกษามีความมั่นใจที่จะรับการประเมินจากองค์กรภายนอกมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่าในแต่ละโรงเรียนที่ได้ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษามีผลการประเมินอยู่ในระดับใด และมีปัญหาอะไรบ้างในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษสุพรรณบุรี เขต 2 และเป็นข้อมูลที่สะท้อนให้กับเขตพื้นที่การศึกษาได้พัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาต่อไป

ความสำคัญของปัญหา

ความเจริญก้าวหน้าในสังคมโลกปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดความจำเป็นที่ประเทศต่างๆ จะต้องเรียนรู้และปรับตัวเพื่อเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในกระแสโลกตลอดเวลา โดยปัจจัยที่จะทำให้สามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงได้อย่างเต็มภาคภูมิ คือ “คุณภาพของคน”

การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะทำให้คนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีคุณธรรม จริยธรรม และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

การประกันคุณภาพการศึกษา ก็เป็นนโยบายการปฏิรูปการศึกษาที่กำหนดในพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้สถานศึกษามีการดำเนินงานที่โปร่งใส มีความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ และมีวัฒนธรรมในการทำงานที่เน้นการพัฒนาคุณภาพตลอดเวลา หากกระแสความตื่นตัวในเรื่องการ ประกันคุณภาพยังคงอยู่ และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมืออย่างจริงจังในเรื่องนี้ เพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษาไทย การปฏิรูปการศึกษาของไทยก็จะประสบความสำเร็จ สามารถยกระดับคุณภาพคนไทย ให้ดีขึ้น ประเทศไทยก็จะพัฒนาและมีความสามารถในการแข่งขันกับนานาประเทศในสังคมโลก และ สามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกได้อย่างมั่นใจ (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สุพรรณบุรี, 2546: 47)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2
2. เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2
2. ใช้เป็นข้อมูลสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ การศึกษาของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 ซึ่ง เกี่ยวข้องกับการดำเนินการที่สำคัญ 2 ด้าน ดังนี้ (พฤทธิ และ สุชาติ, 2545:3)

1. การกำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

- 1.1 มาตรฐานด้านผู้เรียน
- 1.2 มาตรฐานด้านผู้บริหาร
- 1.3 มาตรฐานด้านครู

2. กระบวนการตรวจสอบและประเมินการดำเนินการจัดการศึกษา

- 2.1 กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
- 2.2 กระบวนการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก

2. ขอบเขตประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 จำนวน 3 อำเภอ ทั้งหมด 159 คน จาก 159 โรงเรียน

นิยามศัพท์

สภาพ หมายถึง ปรากฏการณ์เกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 ที่ปรากฏอยู่ถึงระยะเวลาที่ดำเนินการวิจัย

ปัญหา หมายถึง สิ่งหรือเรื่องที่ต้องพิจารณาแก้ไขในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2

การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การเตรียมการประกันคุณภาพการศึกษา การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา และการรายงานคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้างเชื่อมั่นให้ผู้บริหารทางการศึกษาทั้งผู้รับบริการโดยตรง ได้แก่ ผู้เรียน และผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่

สถานประกอบการ ประชาชน และสังคมโดยรวมว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด การประกันคุณภาพมีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานของการ “ป้องกัน” ไม่ให้เกิดการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพและผลผลิตไม่มีคุณภาพ

การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา หมายถึง การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น

การประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก หมายถึง การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง เพื่อเป็นการประกันคุณภาพและให้มีการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

การเตรียมตัวเพื่อรองรับการประเมินภายนอก หมายถึง การดำเนินการของสถานศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมและความมั่นใจที่จะรับการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพการศึกษาจากองค์กรภายนอก

การประเมินเพื่อรับรองคุณภาพการศึกษา หมายถึง การดำเนินงานของหน่วยงานภายนอก คือ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง สำหรับสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินจะได้ใบรับรองมาตรฐานการศึกษา หรือคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานที่ให้การรับรอง และให้สถานศึกษาต้องรักษาระดับคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาตลอดระยะเวลาที่รับรอง และในขณะเดียวกันก็ต้องดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นระบบครบวงจร

การศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การศึกษาซึ่งจัดไม่น้อยกว่าสิบสองปีก่อนระดับอุดมศึกษา การแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

สำนักงานเขต หมายถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา